MENDELOVA UNIVERZITA v BRNĚ

Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií

Efektivnost poskytování rozvojové pomoci států OECD na rozvoj životní úrovně se zaměřením na potravinovou dostupnost – případová studie Ukrajina

Bakalářská práce

Vypracovala: Martina Štylárková

Vedoucí práce: Ing. Zbyšek Korecki, Ph.D.

Brno 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci: *Efektivnost poskytování rozvojové pomoci států OECD na rozvoj životní úrovně se zaměřením na potravinovou dostupnost, případová studie Ukrajina* vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací.*

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity o tom, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne _____

Poděkování

Chtěla bych poděkovat především mému vedoucímu bakalářské práce, panu Ing. Zbyšku Koreckimu, Ph.D., za statečné a trpělivé vedení a veškeré komentáře vedoucí k úspěšnému dokončení práce. A v neposlední řadě také své nejbližší rodině a přátelům, kteří mne podporovali v průběhu celého studia i při dokončení mé bakalářské práce.

Abstrakt

Předmětná bakalářská práce analyzuje změny potravinové bezpečnosti na Ukrajině před národní krizí a během humanitární krize. První část práce je zaměřena na vymezení potravinové bezpečnosti a její aspekty, dále popisuje také indikátory měření životní úrovně. V rámci analytické části je uveden popis předmětné oblasti a základních charakteristik životní úrovně obyvatel Ukrajiny, zejména několik ekonomických ukazatelů, hodnocení migračních změn v zemi a objasňuje dopady ozbrojeného konfliktu na ukrajinské obyvatele. V návrhové části jsou uvedeny možnosti pro zlepšení současné situace Ukrajiny.

Klíčová slova

Potravinová bezpečnost, humanitární krize, Ukrajina, region Doněck.

Abstract

Bachelor thesis analysis changes of food security in Ukraine before national crisis and during humanitarian crisis. The first part is focused on definition of food security and its aspects, describe indicators for measuring standard of living also. Analytical part describe location of the interest and basic characteristics of the standard of living in Ukraine, primarily several economic indicators, measuring of migration changes in the country and clarify impacts of armed conflict on Ukrainians. In the last part are suggest some options for stabilize of current situation in Ukraine.

Keywords

Food security, humanitarian crisis, Ukraine, region of Doneck.

Obsah

ÚVOD **8**

CÍL A METODOLOGIE PRÁCE **10**

1 TEORETICKÉ PŘÍSTUPY K POTRAVINOVÉ BEZPEČNOSTI A HUMANITÁRNÍ KRIZI **11**

1.1 Teoretické vymezení potravinové bezpečnosti ... 11

1.1.1 Aspekty potravinové bezpečnosti (FAO, 2003) ... 12

1.1.2 Životní úroveň a index lidského rozvoje ... 20

1.2 Humanitární krize a fáze humanitární pomoci ... 23

1.2.1 Přírodní a antropogenní katastrofa a její fáze ... 24

1.2.2 Humanitární krize následkem válečného konfliktu ... 25

1.2.3 Dlouhodobé humanitární krize ... 25

1.3 Subjekty zajišťující humanitární pomoc ... 25

1.4 Regionální rozvoj ... 27

1.4.1 Plánování a hodnocení regionálního rozvoje ... 28

2 ANALYTICKÁ ČÁST **31**

2.1 Charakteristika oblasti a regionu ... 31

2.1.1 Index lidského rozvoje (HDI) ... 34

2.1.2 Index globální potravinové bezpečnosti (GFSI) ... 36

2.1.3 Nezaměstnanost ... 37

2.1.4 Obyvatelé žijící pod hranicí chudoby ... 38

2.1.5 Hrubý domácí důchod (GDI) ... 39

2.1.6 HDP ... 39

2.1.7 Vnitřní migrace ... 41

2.2 Politická a humanitární krize 42

2.2.1 Příčina krize 43

2.2.2 Aktivita Severoatlantické aliance (NATO) během konfliktu 43

NÁVRHOVÁ ČÁST **45**

ZÁVĚR **48**

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY **50**

SEZNAMY **56**

PŘÍLOHY **61**

ÚVOD

V současné době je pojem bezpečnost často skloňovaným pojmem, a to jak v politických kruzích, tak i v běžné komunikaci a v médiích. Od začátku nového tisíciletí se mezinárodní bezpečnostní situace začala vyhrocovat v různých regionech světa. V posledních několika letech dochází k destabilizaci vlád a společnosti, vznikají uprchlické krize, vzestupují radikální extrémistická hnutí a objevují se stále častěji mocenské konflikty, přičemž zásadní otázkou při všech těchto stavech ohrožení je zajištění potravinové dostupnosti. Důsledky konfliktů dopadají vždy nejvíce na místní obyvatelstvo, proto je důležité zabezpečit základní potřeby ohrožených obyvatel. V rámci těchto stavů ohrožení se angažují zejména mezinárodní humanitární organizace, jako je například Organizace spojených národů (OSN).

Ukrajina je zemí, která zažila v nedávné době silnou destabilizaci jak vlády, tak společnosti. Jednalo se o spor ukrajinské společnosti ohledně dalšího politického vývoje země. Nesouhlas obyvatel východní části Ukrajiny dospěl až k otevřenému ozbrojenému konfliktu. Po třech letech neustálých bojů je stát i společnost rozdělena na dva rozdílné tábory s odlišnými politickými zájmy.

Cílem bakalářské práce je porovnat změny životní úrovně obyvatel Ukrajiny, pomocí analýzy stavu země před krizí a v současnosti. Pro srovnání změn způsobených konfliktem je využita také analýza efektivnosti zapojení Severoatlantické aliance (NATO) a míra zajištění potravinové bezpečnosti.

CÍL A METODOLOGIE PRÁCE

Cílem práce je navrhnout řešení pro stabilizaci současné krizové situace, na základě provedené analýzy změn u vybraných aspektů životní úrovně obyvatel Ukrajiny před krizí a porovnáním se současným stavem. V rámci provedení analýzy ekonomických a sociologických indikátorů bude zhodnocena aktivita hlavních aktérů, kteří se do krize zapojili - Ukrajiny, Evropské unie a Ruské federace, mezinárodních organizací jako je Severoatlantická aliance (NATO), Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE) a Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD). Hlavní cíl je tedy navržení řešení, které by přispěli ke stabilizaci situace a zlepšení životní úrovně se zaměřením na porovnání změn na Ukrajině před krizí a v současnosti.

Použité metody pro tvorbu bakalářské práce zahrnují metody indukce, dedukce srovnávání. Práce byla zpracována na základě vyhledávání, zjišťování, porovnávání a analyzování dat a informací z odborných knih, oficiálních veřejně dostupných informací a zpráv mezinárodních organizací a z internetových zdrojů článků či zpráv mezinárodních organizací a odborných knih.

V praktické části byly využity metody operačního výzkumu na základě dat ze zjištěných odborných informací a dat z veřejně dostupných odborných článků, výročních zpráv OSN a odborných knih. Změny probíhající krize na Ukrajině byly graficky zobrazeny na přiložených grafech, přičemž v návrhové části byly navrženy možné způsoby řešení či stabilizace současné situace.

1 TEORETICKÉ PŘÍSTUPY K POTRAVINOVÉ BEZPEČNOSTI A HUMANITÁRNÍ KRIZI

1.1 Teoretické vymezení potravinové bezpečnosti

První zmínky konceptu potravinové bezpečnosti se objevují až v 70. letech minulého století, kdy se během světové potravinové krize ukázala nutnost řešit dostupnost a kvalitu potravin, zejména zajištění potravy na národní a mezinárodní úrovni. Zásadní změna ve vnímání potravinové bezpečnosti proběhla až v listopadu roku 1996, kdy došlo k úpravě definice v rámci mezinárodního jednání v průběhu Světového potravinového summitu (WFS). Pojem potravinová bezpečnost v sobě zahrnuje několik dimenzí, přesný počet, ale závisí na dané autorově definici. Například podle Jeníčka a Foltýna, v knize Globální problémy světa v ekonomických souvislostech, se jedná celkem o tři dimenze, které shrnují ve své definici: *„O potravinové bezpečnosti můžeme hovořit tehdy, mají-li všichni lidé po celou dobu fyzický, sociální a ekonomický přístup k dostačující, bezpečné a výživné stravě, tak aby naplnili svoje potravní potřeby a získali předpoklady pro aktivní zdravý život.“* (Jeníček, Foltýn, 2010).

Oproti tomu, organizace FAO přidává i čtvrtou dimenzi, využití potravy. Pojem představuje využitelnost živin z přijímané potravy v těle jednotlivce, jenž je výsledkem kvalitní péče, správné přípravy jídla a pestrostí stravy. A zároveň dodává, že je velmi důležitá stabilita přísunu potravy. Pokud tedy jedinec má zajištěn dostatečný přísun výživné stravy, ale nedostává se mu jí v pravidelných intervalech, pak se jeho stav výživy může zhoršit. (FAO, 2008).

Potravinová (ne)bezpečnost má, podle autorek knihy The Challenge of Food Security: Internacional Policy and Regulatory Frameworks, původ v nízké zemědělské produkci způsobené nedostatkem vody, chorobami plodin, znehodnocením půdy, vysokou mírou urbanizace a záborem orné půdy pro produkci bio-energie. Zároveň ohrožuje

zajišťování potravinové bezpečnosti také klimatické změny a jejich následky jako jsou povodně a sesuvy půdy, velká sucha, apod. (Rayfuse, Weisfelt, 2012).

FAO, ve zprávě z roku 2008, An Introduction to the Basic Concepts of Food Security, dělí potravinovou bezpečnost vyjádřenou dlouhodobou a přechodnou potravinovou nedostupností.

Dlouhodobá potravinová nedostupnost se vyskytuje dlouhodobě nebo trvale, jedná se především o situace, kdy jedinec nemá přístup ani k minimálnímu množství potravy. Ohroženi jsou lidé žijící v dlouhodobém stavu chudoby, kteří nemají dostatek produktivních či finančních zdrojů (FAO, 2008).

Přechodná potravinová bezpečnost je krátkodobý či přechodný stav, kdy dojde k náhlému poklesu příjmu potravy k udržení dostatečného nutričního příjmu. Objevuje se u náhlých změn v dostupnosti potravin, meziroční kolísání domácí produkce potravin či při kolísavých výkyvech cen (FAO, 2008).

Ve zprávě FAO zmiňuje také pojem sezónní potravinová bezpečnost. Jde o typ potravinové nedostupnosti pohybující se mezi dvěma výše uvedenými rozděleními, vyskytuje se zejména v rámci klimatických náhlých změn (přírodní katastrofy) nebo v tržním prostředí, kde se cyklicky mění poptávka po pracovní síle (FAO, 2008).

1.1.1 Aspekty potravinové bezpečnosti (FAO, 2003)

V následující podkapitole je vymezeny všechny aspekty potravinové bezpečnosti (potravinová dostupnost, fyzický a ekonomický přístup k potravě, stálost nabídky a přístupu potravin, využitelnost potravin), způsoby měření a faktory, které potravinovou bezpečnost ovlivňují, především chudoba, podvýživa a hlad.

Potravinová dostupnost představuje přístup k potravinám z domácí produkce země, potraviny pocházející z dovozu, zásoby potravin a množství potravin pocházející ze zdroje mezinárodní rozvojové pomoci.

Fyzický a ekonomický přístup k potravě je pro zajištění potravinové bezpečnosti rovněž důležitý. Jedinec by měl mít dostatečný fyzický i ekonomický přístup k naplnění výživných potřeb zásadních pro udržení dobrého zdravotního stavu. To znamená dostačující finanční příjem pro obstarání potravy, dále přístup k trhům s potravinami a s tím související zajištění dopravní infrastruktury.

Stabilita nabídky a přístupu potravy jsou ovlivňovány zejména politickou situací příslušného státu i jeho ekonomickým stavem a faktory ovlivňujícími ekonomiku. Neméně důležitým faktorem jsou i změny a kolísání tržních cen. V neposlední řadě ovlivňuje přístup a stabilitu nabídky potravin i proměnlivost počasí.

Využitelnost potravin představuje pilíř, který zohledňuje bezpečnost potravin, zejména hygienické faktory způsoby výroby potravin a to jak v primární fázi zemědělství, tak v dalších fázích výroby, až po transport do domácností. Do využitelnosti potravin zahrnujeme také výživovou stránku potravin, tedy hodnotu mikro i makro nutrientů potřebných pro správné fungování těla.

Měření potravinové bezpečnosti

Potravinovou bezpečnost můžeme měřit na základě indikátorů IPC - hrubá míra úmrtnosti, přístup k pitné vodě, přístup k potravě, dietní rozmanitost, výskyt podvýživy nebo produkční aktiva jednotlivce v rámci živobytí. Prvním stupněm je obecná potravinová bezpečnost, poté následuje druhý stupeň -dlouhodobá potravinová nedostupnost, třetí stupeň představuje akutní stav potravinové krize a živobytí. Předposledním stupněm je tzv. humanitární pohotovost a v posledních fázi se může

jednat o hladomor či jinou humanitární katastrofu. Všechny fáze se hodnotí na základě výše uvedených indikátorů (FAO,2008).

Index globální potravinové bezpečnosti (GFSI)

Index globální potravinové bezpečnosti zohledňuje všechny základní problémy dostupnosti, přístupu (ekonomická dostupnost) a kvality. Index představuje kvalitativní i kvantitativní model vytvořen z 28 indikátorů, které měří faktory potravinové bezpečnosti ve všech rozvojových zemích. GFSI porovnává potravinovou bezpečnost ve všech zemích (The Global Food Security Index, 2016).

Ekonomická dostupnost je zásadní faktor pro zajištění potravinové bezpečnosti, měří schopnost spotřebitelů dané země nakoupit potřebné potraviny. Měřený faktor dostupnosti zohledňuje rovněž schopnost státu zajistit potraviny během určité potravinové krize. Dostupnost tvoří podíl spotřeby domácnosti v rámci jejich výdajů, podíl obyvatel žijících pod hranicí chudoby (podíl obyvatel v % žijících s příjmem méně než 3,10 dolarů na den, podíl hrubého domácího produktu (HDP) na jednoho obyvatele, zemědělská dovozní cla, přítomnost programů na podporu potravinové bezpečnosti a možnost farmářů čerpání finanční podpory od státu (The Global Food Security Index, 2016).

Dostupnost představuje faktory ovlivňující nabídku potravin, tedy celkovou zásobu potravin daného státu. Jde o míru dostatku zásobování potravinami, infrastrukturu pro zemědělství, volatilita zemědělské výroby (neboli míra kolísání změn ve výrobě), míra politické stability země a korupce (je-li stát politicky nestabilní, je zde obtížné dosáhnout potravinové bezpečnosti), veřejné výdaje státu na výzkum a vývoj v zemědělství, městská absorpční kapacita (schopnost měst zásobit svou zvyšující se městskou populaci dostatečným množstvím potravin), potravinová ztráta (The Global Food Security Index, 2016).

Bezpečnost a kvalita se zaměřuje na zjišťování výživové hodnoty průměrného příjmu potravy, bezpečnostní situace v zemi. Jedná se zejména o různost stravy, míra

výživových standardů, dostupnost mikronutrientů (vitaminy – zej. vitamín A, železo a jód, minerální látky), kvalita bílkovin a bezpečnost potravy (vládní dohled a zabezpečení pomocí předpisů), přístup ke zdroji pitné vody, rovněž přístup ke chlazeným potravinám a rozmanitosti stravy (úzce souvisí s ekonomickou vyspělostí dané země)(The Global Food Security Index, 2016).

Faktory ovlivňující potravinovou bezpečnost

Míru zajištění potravinové bezpečnosti významně ovlivňují následující faktory. Jednoznačným faktorem, který negativně působí na potravinovou bezpečnost, je chudoba a s ní velmi často se vyskytující podvýživa a hlad. Ekonomicky slabí obyvatelé hůře dosahují dostatečné výživné stravy, jejíž nedostatek má za následek fyzické oslabení, což opět působí na možnost ekonomického zajištění.

Chudoba je jedním ze základních faktorů ovlivňujících potravinovou bezpečnost. Doprovázejícím aspektem chudoby bývá vždy nedostatek výživné potravy.

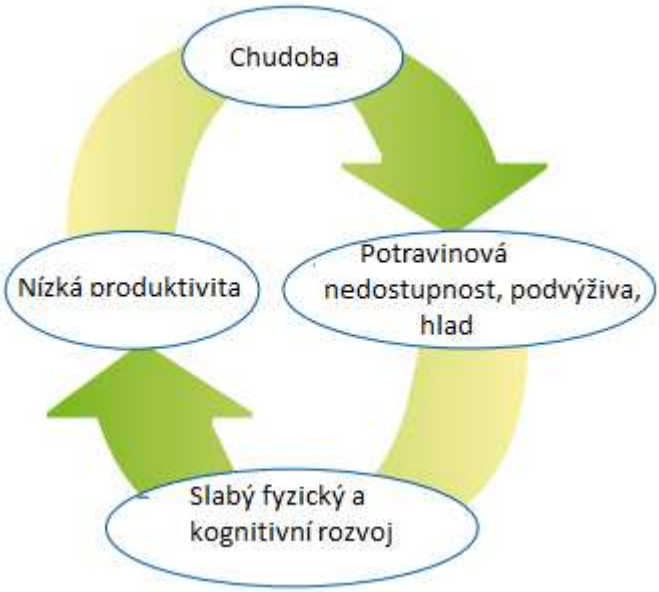

Obr. 1: Schéma faktorů ovlivňujících potravinovou bezpečnost (zdroj: FAO, 2008)

Chudoba má dopad nejen na nedostatek potřebné potravy, ale také na míru vzdělání, sociálního zabezpečení, produktivitu, a stav zdraví celkově. Všechny tyto faktory jsou vzájemně propojeny a mají vliv na celkovou ekonomickou situaci jedince, potažmo celé země.

Podvýživa znamená nedostatek výživné stravy, který ovlivnil veškeré tělesné funkce. Výživa je základní zdroj energie pro lidské tělo, nicméně i v dnešním technologicky vyspělém světě se najde spousta zemí, kde dostatečná výživa je zásadním problémem. Jak uvádí autoři knihy Food Security, Poverty and Nutrition Policy Analysis, odhaduje se (dle údajů FAO, IFAD a WFP, 2013), že počet podvyživených osob, v roce 2013, byl 854 milionů (asi 12,6 % ze světové populace), z nichž zhruba 820 milionů podvyživených obyvatel pochází z rozvojových zemí (Babu, Gajanan, Sanyal, 2014). Podle organizace FAO v roce 2015 trpělo na podvýživu okolo 795 milionů obyvatel světa z rozvojových států. Přestože je toto číslo velmi vysoké, došlo ke snížení celosvětového počtu podvyživených od roku 1992 přibližně o 216 milionů lidí. Tento pokles počtu lidí trpících podvýživou byl výrazněji zpomalen v rámci průběhu hospodářské krize. (FAO, 2015).

Podle posledních odhadů Světové zdravotnické organizace (WHO) bylo v roce 2016 přes 462 milionů lidí, především z rozvojových zemí (zejm. Afrika, Asie), kteří mají problémy se zajištěním potřebné výživné potravy. Tento nedostatek následně způsobuje náchylnost k různým chorobám. Lidé postižení chorobami mají nerovný přístup k získání práce, čímž se následně opět nachází v chudobě a lidé tak uvíznou v tzv. kruh chudoby. Nedostatek kvalitní výživné potravy způsobuje v dlouhodobém období celkovou podvýživu.

Výživná potrava by měla obsahovat dostatečné množství energie, které zajistí fungování bazálního metabolismu. Bazální metabolismus je minimální potřebná energie k udržení

funkce základních životních funkcí lidského těla (dýchání, funkce srdce, jater a ledvin), včetně udržení tělesné teploty. Hodnota bazálního metabolismu závisí na věku, pohlaví a hmotnosti. Zjišťování podváhy se provádí pomocí měření hodnoty indexu tělesné hmotnosti (BMI), čímž se určuje hodnota energie, kterou jedinec přijímá z potravy. Hodnota BMI se vypočítá dělením hmotnosti (v kilogramech) výškou^2 (v metrech), která by se měla podle WHO pohybovat v rozmezí u zdravého jedince od 18,5 do 25. Je-li hodnota nižší než 16, pak se označuje se tento stav jako kritická podvýživa, pokud je hodnota vyšší než 40, pak se jedná o kritickou nadváhu (Jeníček, Foltýn, 2010).

Podvýživa neboli chronický hlad je dlouhodobý nedostatečný přísun energie v přijímané potravě. Následkem je zhoršení fyzické a psychické činnosti s dopadem na celkový zdravotní stav jedince (Jeníček, Foltýn, 2010).

Podvýživu můžeme definovat na základě dvou rozdělení, jedná se o tzv. typ marantický nebo typ kwashiorkový. Marantický typ je způsoben nedostatečným příjmem energie a bílkovin, současně se zpomaluje metabolismus a ubývá podkožní tělesný tuk. Za kwashiorkový typ se označuje nedostatek živin stresovým hladověním a velmi nízkým příjmem bílkovin. Podvyživená osoba využívá energii ze svých bílkovinných zásob v těle, ale oproti marantickému typu podvýživy, se zde neodčerpávají tukové zásoby (tělesná váha neklesá), proto je tento typ podvýživy z počátku špatně rozpoznatelný (Svačina, 2008).

Typ marantický	**Typ kwashiorkový**
- nízký přísun energie a bílkovin - zpomalení metabolismu - úbytek podkožního tuku - lépe rozpoznatelný	- energie ze zásob bílkovin - bez úbytku podkožního tuku - špatně rozpoznatelný

Tab. 1: Hlavní rozdíly mezi marantickým a kwashirkovým typem podvýživy (Zdroj: vlastní interpretace dle Svačina, 2008)

Podvýživu ještě zhoršuje kontaminovaná voda používaná jak pro běžnou spotřebu či jako zdroj pitné vody. Kontaminovaná pitná voda způsobuje mnoho druhů onemocnění (např. průjmová onemocnění), které vedou ještě ke zhoršení zdravotního stavu obyvatel, či dokonce úmrtí. Nejvíce ohroženi jsou děti a ženy.

Druhy onemocnění způsobené kontaminací pitné vody	
Původce onemocnění	**Název choroby**
Vibrio cholerae	Cholera
Salmonella enterica typhi	Břišní tyfus
Salmonella typhimurium	Salmonelóza
Shigella dysenteriae, S. flexneri, S. sonnei	Bacilární úplavice
Escherichia Coli	-
Viry hepatitidy typu A, E, F	-
Rotaviry	-
Cryptosporidium	Kryptosporidióza
Giardia intestinalis	Giardióza
Legionela	Legionářská nemoc

Tab. 2: Druhy onemocnění způsobených kontaminací vody (zdroj: vlastní zpracování dle Kožíšek, Pumann, 2008)

U dětí je velmi důležité správné složení všech živin minerálů pro jejich zdravý růst a rozvoj kognitivních schopností. Ženy potřebují rovněž adekvátní výživnou stravu, obzvláště těhotné ženy, které potřebují dostatek živin a energie pro své dítě. Podvýživa těhotné ženy může mít za následek poškození plodu či dokonce způsobit samovolný potrat. (FAO, 2015).

U dospělých osob a dětí trpících podvýživou je častý nedostatek některých vitaminů, jejichž dlouhodobý nedostatek může způsobit až úmrtí. Jde především o vitaminy A, železo, jód a zinek. Nízké množství vitaminu A u dětí ve věku do 5 let dochází k vážnému oslabení imunitního systému, čímž se výrazně snižuje odolnost vůči chorobám, jako jsou např. spalničky, průjem nebo malárie. Nedostatek vitaminu A má také negativní dopad na těhotné ženy, u jejichž dětí je vysoké riziko onemocnění dětskou slepotou. Podvýživa u těhotných žen v prvním trimestru způsobuje kongenitální malformace (vrozené vývojové vady) – riziko předčasného porodu, a pokračuje-li podvýživa do druhého a třetího trimestru, objevuje se nízká porodní hmotnost či nezralost plodu i vysoká úmrtnost (Grofová, 2007).

Nízká hladina železa v těle je nejčastější příčinou podvýživy na světě. Anémie je celosvětově v 50 % případů důsledkem chronického nedostatku železa (World Bank, 2010). Deficit železa narušuje také kognitivní vývoj dětí v období mezi 6. a 24. měsícem života. Nejčastějším příznakem nedostatku jódu v těle je oteklá štítná žláza, u dětí dochází k poruše vývoje mozku. Vitamin zinek svým nedostatkem postihuje zejména děti, jelikož negativně působí na růstový hormon a ovlivňuje také imunitu malých dětí, což opět zvyšuje riziko nakažením různými chorobami (WFP, 2016).

Podvýživou trpí osoba, jejíž strava neobsahuje dostatečné množství energie pro správné fungování základních fyziologických procesů v těle. Další forma je malnutrice, která je dalším stádiem samotné podvýživy, kdy tělo již ztratilo energii potřebnou pro zajištění

těchto základních procesů lidského těla (např. růst, těhotenství a kojení, fyzická práce, či snížení imunity). Zakrslost představuje stav, kdy výška dítěte neodráží jeho věk a je známkou chronické podvýživy. Chřadnutí označuje vážnou situaci, kdy dlouhodobý hlad a nemoci vedou k celkovému váhovému úbytku. A poslední forma podváha bývá popisována na základě porovnání průměrné hmotnosti dětí v daném věku se vzorkem dětí zdravé populace (Jeníček, Foltýn, 2010).

Hlad, je fyzický stav lidského těla, který je důsledkem nedostatečného příjmu živin základních živin (mikronutrientů jako jsou sacharidy, tuky a bílkoviny). Dlouhodobý hlad nebo špatné složení živin v potravě vede k podvýživě. Hlad může způsobit dva hlavní problémy v populaci a tím je hladomor nebo endemická deprivace. Hladomor je akutní stav hladu spojený s epidemiemi a může zapříčinit úmrtí až milionů obyvatel. Endemická deprivace způsobuje vysokou úmrtnost a obecné zkrácení průměrné délky života, zpravidla zasahuje až stovky milionů lidí a projevuje se na rozdíl od hladomoru skrytě (Jeníček, Foltýn, 2010). Světový potravinový program[1] (WFP) označuje jako hladomor situaci, pokud je výskyt akutní podvýživy vyšší než 30 %, minimálně 20 % domácností trpí nedostatkem potravin a současně přesáhne počet úmrtí 2 podvyživených osob na 10.000 obyvatel za den (WFP, 2016).

1.1.2 Životní úroveň a index lidského rozvoje

Vzhledem k tomu, že Ukrajina v nedávné době prošla národní a politickou krizí doprovázenou i ozbrojeným konfliktem, je tato práce zaměřena na porovnání životní úrovně obyvatel Ukrajiny, zejména oblasti Kyjeva a Doněcku. Politická nestabilita a dlouhotrvající válečný konflikt postihly občany, a došlo tak ke změně jejich standardní životní úrovně.

Pojem životní úroveň v sobě zahrnuje několik dimenzí. Na definici životní úrovně můžeme pohlížet např. z pohledu ekonomie. Předmětem zájmu tedy bude celkový

ekonomický stav dané země, který se určuje na základě míry hrubého domácího produktu (HDP). Výpočet HDP se může vyhodnotit několika způsoby, jedním z nich výdajová metoda.[2]

V minulosti se životní úroveň poměřovala především podle tohoto indikátoru, ale posléze během 70. - 80. let 20. století, bylo zjištěno, že HDP nezahrnuje další aspekty, které výrazně ovlivňují životní úroveň, jako je zdravotní stav, ohrožení kriminalitou, stav životního prostředí a dopravní náročnost (World Bank, 2013).

Dalšími ekonomickými ukazateli stavu životní úrovně jsou nezaměstnanost, příjem obyvatele na hlavu, či míra inflace. Nezaměstnanost je relevantní jev ekonomiky, podle něhož se může snadno určit, jakou životní úroveň má daná populace. Zaměstnanost je velmi důležitá pro zajištění lepší životní úrovně, zejména v rozvojových zemích, a je rozhodujícím faktorem pro vymanění se z chudoby. Zaměstnání alespoň jednoho člena rodiny, pozitivně ovlivňuje životní úroveň domácnosti. Děti tak mohou dosáhnout alespoň základního vzdělání (zvyšování jejich lidského kapitálu a možnost uplatnění na trhu). Čím vyšší je zaměstnanost, tím vyšší je produktivita, jelikož má rodina stálý příjem, dojde také ke zvýšení spotřeby a investic, což opět přispívá k lepšímu a efektivnějšímu fungování celé ekonomiky a nastartování jejího růstu. V některých případech, ale zaměstnanost nepřispívá k blahobytu domácnosti, zejména pokud se jedná o nebezpečné práce v rizikovém prostředí v rozvojových zemích (těžba nerudných surovin, práce s toxickými prostředky, apod.). Tyto druhy práce mohou naopak ohrozit zdraví obyvatel, čímž mohou oslabit stabilní příjem domácnosti (World Bank, 2013).

Další část práce je zaměřena na sociologickou stránku pojmu životní úrovně. Zde je předmětem zkoumání kvalita zdravotní péče, úroveň bydlení, kvalita a rozmanitost

[2] Výpočet HDP výdajovou metodou: HDP = C + I + G + NX, kde C je celková spotřeba, I jsou hrubé investice, G jsou veřejné výdaje vlády a NX označuje čistý vývoz (hodnota importu odečtená od hodnoty exportu)(Jurečka, 2013).

potravin, také míra kvality pracovních podmínek, míra znečištění životního prostředí nebo výše úspor dané domácnosti.

Kvalita zdravotní péče je dalším významným indikátorem stavu životní úrovně. Počet zdravotnických zařízení a kvalita zajištění efektivní zdravotní péče, včetně dostatečných zásob léčiv a dalších zdravotnických potřeb, je zcela zásadním pro udržení stabilního stavu zdraví obyvatelstva. Zaměří-li se dané země na zkvalitněné poskytování zdravotní péče a dojde-li k vývoji v efektivitě preventivní opatření, může se tak předejít propuknutí epidemií infekčních chorob.

Životní úroveň můžeme porovnat rovněž na základě stavu bydlení obyvatelstva. Jedná se zejména o dostatečné vybavení domácnosti, včetně přístupu k pitné vodě (i ohřívané), existence, popř. kvalita sociálního zařízení v obydlí a další vybavení, které umožní vyšší životní úroveň (např. technické vybavení)(World Bank, 2013).

Index lidského rozvoje (HDI)

Index HDI byl vytvořen k zohlednění lidského faktoru při posuzování vývoje dané země, oproti hodnotě HDP, které lidský faktor a schopnosti lidí opomíjí. Pomocí indexu můžeme pozorovat, jak se jednotlivé země v této hodnotě liší, ačkoliv mohou vykazovat velmi podobné hodnoty svých hrubých národních produktů. Tyto rozdíly mohou pomoci vládám k zahájení diskuzí o změně jejich dosavadní politiky. Index lidského rozvoje hodnotí několik dimenzí, jako je dlouhý a zdravý život, přístup k informacím a dobrá životní úroveň (UN, 2015).[3]

Dimenze zdraví se zaměřuje na naději dožité při narození. Pro dimenzi vzdělanosti se zohledňuje průměrný počet let školní docházky (u dospělých nad 25 let) a očekávaný počet let u dětí, které do školy nastupují. Tento index se určí jako podíl gramotného

[3] Indexu lidského rozvoje se vypočítáván na základě geometrického průměru normalizovaného ze všech tří dimenzí indexu, nabývá hodnot od 0 do 1 (UNDP, 2015).

obyvatelstva a podíl obyvatel dané věkové skupiny navštěvující první, druhý a třetí stupeň školy (Šubrt, 2008). Životní standard se určuje na základě ekonomického ukazatele hrubého národního produktu (HNP)(UN, 2015).

Pomocí indexu HDI můžeme z výše uvedené tabulky rozpoznat země, které patří mezi nejvyspělejší státy (s ohledem na dimenze HDI). Na prvních deseti místech s nejvyšším skóre HDI byli Norsko, Austrálie, Švýcarsko, Dánsko, Nizozemí, Německo, Irsko, USA, Kanada, Nový Zéland a Singapur. Česká republika se nachází na 28 místě, před Itálií. Státy, které se vyskytují v tabulce HDI na nejvyšších místech jsou velmi dobře fungující ekonomiky, kde je rovněž kladen důraz na sociální stránku rozvoje země. Ačkoliv HDI jednoznačně nevypovídá o rovnosti ve společnosti, chudobě či bezpečnosti v zemi, můžeme z hodnoty alespoň přibližně odhadnout, míru kvality života obyvatel dané země (UN, 2015).

1.2 Humanitární krize a fáze humanitární pomoci

Pojem, humanitární pomoc, vysvětluje Bohumila Baštecká ve své knize Terénní krizová práce: psychosociální intervenční týmy, kde ji uvádí jako *„výraz solidarity s postiženými jako součást úsilí mezinárodního společenství při řešení kritických situací a problémů tam, kde jejich řešení přesahuje možnosti postižených zemí.“* (Baštecká, 2005). Humanitární pomoc tedy mohou zajistit státy, které jsou ekonomicky vyspělejší než daný bezpečnostně oslabený stát, který pomoc potřebuje. Stát, který sám o sobě je schopen zajistit vlastní potravinovou bezpečnost, by měl být také tím, kdo se zachová solidárně na mezinárodním poli vůči ostatním, méně dobře zajištěným státům.

Cílem humanitární pomoci, jak popisuje Ministerstvo zahraničních věcí ČR, je *„zamezit ztrátám na životech a zmírnit lidské utrpení způsobené přírodními či lidmi způsobenou katastrofou nebo ozbrojeným konfliktem. Dále jde též o pomoc zemím a regionům zasaženým dlouhodobou komplexní humanitární krizí.“* (MZV, 2010).

Humanitární krize nebo katastrofa je nečekaná situace, která postihuje určitou geografickou oblast (obydlené území, část země nebo 1 či více států) a způsobuje zranění či úmrtí lidí a materiální škody (MZV, 2010).

1.2.1 Přírodní a antropogenní katastrofa a její fáze

Jedním z druhů humanitární krize je, jak již bylo popsáno výše, přírodní či antropogenní katastrofa, která zahrnuje několik fází.

V prvotní fázi se jedná o okamžitou záchrannou pomoc (zdravotní pracovníci, záchranáři a dodávky zdravotnického materiálu), která je akutní v prvních dnech a týdnech po katastrofě. Současně je nutné zajistit potravinovou pomoc (pitná voda, potraviny) a prostředků důležitých pro přežití (nouzové přístřeší a sanitace). Hlavním humanitárním koordinátorem v této fázi se stávají jednotky OSN (civilní i vojenské krizové řízení), ale pomoc se snaží zajistit také jiné organizace jako je např. Červený kříž (MZV, 2010).

Následuje fáze tzv. časné rehabilitace v časovém horizontu cca 2 týdnů až 3 měsíců po katastrofě. V této fázi pokračuje poskytování základních potravinových či hygienických potřeb, a zajišťování dočasného bydlení, v případě, že došlo ke ztrátě domova obyvatel. Souběžně se ale také rozvíjí psycho-sociální pomoc obětem katastrofy. Rovněž se začíná pracovat na vyhodnocování škod a obnově zničené infrastruktury dané lokality. Zde zaujímají důležitou pozici mezinárodní vládní i nevládní humanitární organizace (MZV, 2010).

Poslední krokem k zajištění komplexní humanitární pomoci je tzv. fáze obnovy a postupného rozvoje, která probíhá cca do 2 let od katastrofy. Nastává doplnění komplexní pomoci v oblastech zajištění obnovy bydlení, veřejných institucí a vybudování infrastruktury. V této fázi se již vytváří strategické plány pro prevenci těchto katastrof (MZV, 2010).

1.2.2 Humanitární krize následkem válečného konfliktu

Krize může být způsobena přímo válečným konfliktem, což je případ Ukrajiny, nebo v rámci válečného stavu následkem přírodní katastrofy. Jednotlivé fáze jsou podobné jako u výše zmíněné přírodní katastrofy. Tento druh krize má své specifikum v tom, že častým doprovodným jevem válečných konfliktů je velké množství přesídlených osob (tzv. IDPs – interně vysídlené osoby, uprchlíci) do bezpečnějších částí země či jiného státu. Vzhledem k tomuto dynamickému pohybu obyvatelstva je nutné zajistit především humanitární pomoc a bezpečnost ve vzniklých uprchlických táborech. V rámci probíhajícího válečného konfliktu je velmi naléhavé zajistit plnění základních principů Mezinárodního humanitárního práva – zejm. nestrannost a nezávislost stran poskytujících humanitární pomoc (MZV, 2010).

1.2.3 Dlouhodobé humanitární krize

Dlouhodobé humanitární krize jsou komplexem vícero příčin, jako je ohrožení bezpečnosti státu a jeho politické stability, náhlý nárůst počtu obyvatel, následky změny klimatu a vysoký podíl chudých obyvatel v zemi, zejména africké státy (dlouhodobé programy)(MZV, 2010).

1.3 Subjekty zajišťující humanitární pomoc

Poskytováním humanitární pomoci je řešeno vládními a nevládními organizacemi. Hlavním koordinátorem a donorem je OSN, které vytvořilo specializované záchranné humanitární složky. V rámci OSN funguje řídící orgán - Kancelář pro koordinaci humanitárních záležitostí (OCHA). Jednotlivé sektory humanitární pomoci jsou rozděleny a zajišťovány následovně:

Globální sektor	Vedoucí organizace
Zemědělství	FAO

Správa táborů pro uprchlíky a IDPs	UNHCR (konflikty), IOM (katastrofy)
Časná obnova	UNDP
Vzdělávání	UNICEF
Nouzová přístřeší	UNHCR (konflikty), IFRC (katastrofy)
Nouzová telekomunikace	OCHA/UNICEF/VFP
Zdraví	WHO
Logistika	WFP
Výživa	UNICEF
Ochrana	UNHCR (konflikty), UNICEF (katastrofy)
Voda, sanitace, hygiena	UNICEF

Tab. 2: Rozdělení zajišťování humanitární pomoci (Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2010)

Humanitární organizací, která je řízena OSN a je rovněž důležitá při postupu v rámci humanitární krize, je Světová zdravotnická organizace (WHO). WHO je zodpovědná za koordinaci činností v rámci globálních zdravotních záležitostí – tvorba zdravotního výzkumného programu, utváření zdravotních norem a standardů, pomoc při zajištění zdravotnického zázemí zemím a monitoring zdravotních trendů (United Nations, 2016).

Evropská unie poskytuje zahraniční rozvojovou pomoc prostřednictvím dvou hlavních nástrojů. Humanitární pomoc EU zemím mimo prostor EU postižených následky přírodních katastrof, je založena na principech neutrality (humanitární pomoc nesmí

zvýhodňovat jednu stranu konfliktu), lidskosti (lidské utrpení musí být řešeno kdekoliv se objeví), nezávislosti (poskytování pomoci bez ohledu na politické či jiné cíle) a nestrannosti (pomoc musí být poskytována na základě lidské potřeby, bez diskriminace). Druhým nástrojem je civilní ochrana, např. poskytování záchranných týmů během přírodních katastrof (UNICEF, 2016).

1.4 Regionální rozvoj

Definice regionálního rozvoje je v literatuře velmi nejednotná, ale vždy je definice vztahována na určité území a úsilí o rozvoj oblasti. Karel Maier hovoří o regionálním rozvoji jako určitém rozvoji daného geografického území a činnostech, na kterých se podílejí představitelé dané územní veřejné správy (případně se zapojením neziskového sektoru i soukromých firem) za cílem podpory rozvoje území. Regionální rozvoj zahrnuje několik dimenzí, jako jen např. rozvoj hospodářský, sociální, dále rozvoj infrastruktury či podnikání. Jak Maier dále uvádí, jsou všechny dílčí složky rozvoje vzájemně propojené a ovlivňují se navzájem, proto je důležité při plánování strategie rozvoje regionu zvážit všechny tyto složky (Maier, 2012).

Rozvoj regionu má představovat pro své obyvatel celkové zlepšení životních podmínek. Pro rozvoj regionu či mikroregionu je zásadní dostatečný příliv investic, čím více se budou v daném regionu soustřeďovat investice, tím vyšší bude zaměstnanost. Zvýšením počtu nabízených pracovních míst se posílí atraktivita regionu pro ostatní obyvatele z jiných oblastí země. Atraktivitu regionu rovněž ovlivňuje dostupnost práce a výše mzdy, dostupnost bydlení, kvalita a množství veřejných služeb a vliv má také nabídka volnočasových aktivit (Maier, 2012).

V minulosti se veřejná politika obecně zaměřovala na snižování rozdílů mezi jednotlivými regiony pomocí budování rozsáhlé infrastruktury a stimulováním zahraniční poptávky k investicím. Avšak tento způsob podpory regionální rozvoje selhal, a ačkoliv bylo mnoho regionálních projektů významně financováno z veřejných

zdrojů, nedošlo k zajištění zlepšení situace slabých a zaostávajících regionů (OECD, 2016).

1.4.1 Plánování a hodnocení regionálního rozvoje

Smyslem regionálního rozvoje je ovlivnit jednání jednotlivých místních aktérů (jednotlivci, skupiny, podniky a různé organizace) regionu k zajištění pokroku ve vývoji regionu. Hlavním regulačním nástrojem pro posuzování efektu jednotlivých zamýšlených změn v regionu je územní plánování. V rámci územního plánování je velmi důležité zvážit každou aspekt potenciální změny v dané oblasti, jelikož každá změna má zásadní vliv na život obyvatel regionu (např. stavba dálnice)(Maier, 2012).

Společné evropské indikátory (ECI) posuzují míru udržitelného rozvoje na úrovni obcí, měst a mikroregionů. Pomocí ECI je možno sledovat stav a vývoj jednotlivých aspektů územního rozvoje dané oblasti a rozdělují se celkem do dvanácti kategorií.

Společný evropský indikátor	**Charakteristika**
Spokojenost obyvatel s místním prostředím	Míra spokojenosti s lokalitou
Místní příspěvek ke globálním změnám klimatu	Emise CO_2 na 1 obyvatele
Mobilita a místní přeprava cestujících	Způsob a míra mobility
Dostupnost veřejných prostranství a služeb	Přístup ke službám do 300 metrů od bydliště
Kvalita místního ovzduší	Překročení limitů ovzduší během 1 roku
Cesta dětí do školy a zpět	Způsob přepravy dětí do základních škol
Udržitelné řízení místní samosprávy a místního podnikání	Podniky s certifikátem ochrany ŽP
Zatížení ŽP hlukem	Podíl osob vystavených hluku, hladina hluku
Udržitelné využívání území	Rozvoj oblasti
Výrobky propagující udržitelnost	Nákup produktů
Nezaměstnanost	Míra nezaměstnanosti
Ekologická stopa	Míra zátěže ŽP

Tab. 3: Společné ekologické indikátory (zdroj: vlastní interpretace dle Jeníček, Foltýn, 2010)

Spokojenost obyvatel s místním prostředím hodnotí míru spokojenosti obyvatel dané lokality s jejich bydlištěm na stupnici od 0 do 10. Tento indikátor se měří po dvou letech. **Místní příspěvek ke globálním změnám klimatu** sleduje hodnotu emisí oxidu uhličitého na 1 obyvatele z produkce odpadu a odpadních vod a dopravních emisí. Indikátor slouží ke zhodnocení plnění závazků deklarovaných Kjótským protokolem. **Mobilita a místní přeprava cestujících** určuje způsob a míru pohybu (mobilitu) obyvatel v dané lokalitě. Shromažďují se údaje o počtu silnic, jejich účelu a vzdálenosti a také údaje o času stráveném cestováním daného občana. Výstup poté slouží jako podklad pro plánování dalšího rozvoje regionální infrastruktury. **Dostupnost veřejných prostranství a služeb** podává informace o tom, zda a v jaké míře mají místní obyvatelé přístup k těmto veřejných prostranstvím a službám do 300 metrů od svého bydliště. Jedná se zejména o nejdůležitější veřejné instituce jako zdravotnická zařízení, obchody, školy, zastávky místní dopravy apod. **Kvalita místního ovzduší** porovnává, kolikrát během jednoho roku došlo k překročení stanovených limitů kvality ovzduší (míra znečištění ovzduší). **Cesta dětí do školy a zpět** se zaměřuje na běžný způsob dopravy dětí do základních škol. Výsledky zjišťování slouží k zajištění větší bezpečnosti dětí během přepravy do škol. **Udržitelné řízení místní samosprávy a místního podnikání** udává bližší informace o tom, kolik se nachází v dané sledované oblasti malých a středních podniků s certifikátem v oblasti ochrany životního prostředí. Vysoké procento těchto certifikovaných podniků, může výrazně pozitivně ovlivnit celkovou image daného města. **Zatížení životního prostředí hlukem** je indikátor, který zahrnuje sledování dílčích indikátorů jako je podíl obyvatel dlouhodobě vystavených vysoké míře hluku, hladina hluku v daných oblastech a plnění akčního protihlukového plánu. **Udržitelné využívání území** je vymezeno jako míra rozvoje oblasti, její obnovy a ochrany. Sleduje se např. velikost chráněných oblastí, množství kontaminované půdy, velikost zastavěné plochy. **Výrobky propagující udržitelnost** jsou sledovány, u jakého počtu obyvatel a organizací jsou tyto výrobky nakupovány. Zjišťuje se také druh zboží, které obyvatelé nakupují. **Nezaměstnanost** je relativně nově přidaným indikátorem, který se projevil jako vysoce prioritním tématem ve společnosti. **Ekologická stopa**

v posledních několika letech přibyla na své důležitosti vzhledem k objemu znečišťování životního prostředí. Jedná se o hodnocení, do jaké míry žijeme ještě v únosné ekologické kapacitě životního prostředí (Jeníček, Foltýn, 2010).

2 ANALYTICKÁ ČÁST

2.1 Charakteristika oblasti a regionu

Změna bezpečnostního prostředí vyvolala změny bezpečnostního prostředí a životní úrovně obyvatel Ukrajiny. Předmětem zájmu analýzy je zhodnotit, jak tento probíhající konflikt ovlivnil obyvatele země, v rámci životní úrovně a potravinové bezpečnosti, i regionu Doněck, pomocí analýzy nejdůležitějších ekonomických indikátorů, včetně indikátorů souvisejících s měřením životní úrovně.

Ukrajina se nachází ve východní části Evropy, hraničí s Polskem, Rumunskem, Ruskem, Slovenskem, Běloruskem, Maďarskem a Moldavskem. Země má na jihu přístup k Černému moři, představuje tak nárazníkovou zónu mezi Asií a Evropou, respektive má strategický význam jak pro EU, tak pro Ruskou federaci.

Země je nejhustěji osídlená ve východní části, okolí Donbasu, a v západních regionech. Dále je vysoká koncentrace obyvatelstva v oblastech okolo měst Kyjev, Doněck, Oděsa, Charkov a Dněpropetrovsk (CIA, 2016).

Dle údajů ze State Statistics Service of Ukraine, platných k 1. 11. 2016, má nejvyšší počet obyvatel má Doněck (4 248 870), druhou nejlidnatější lokalitou je Dněpropetrovsk (3 236 510), následuje Kyjev (2 907 684) a Charkov (2 704 972). Naopak nejméně osídlenou oblastí jsou Černovice (úpatí Karpat) s 908 918 obyvateli (State Statistics Service of Ukraine, 2016).

Celkový počet obyvatel Ukrajiny je 42 620 0O7 (údaj platný k 1. 11. 2016)(State Statistics Servis of Ukraine, 2016). Největší věkové zastoupení obyvatelstva představuje

skupina obyvatel ve věku od 25 do 54 let (44, 47 %) celkové věkové rozložení je v následující věkové pyramidě:

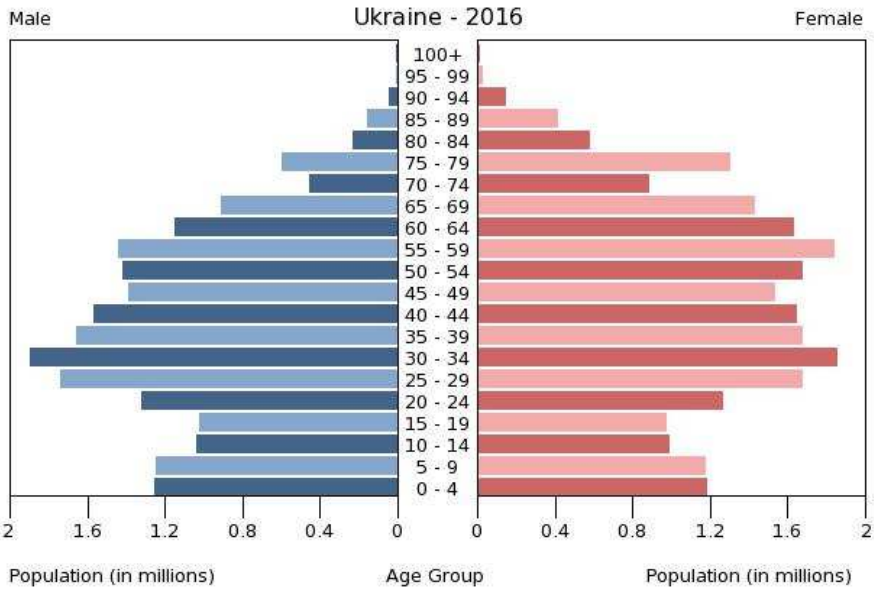

Obr. 2: Pyramida věkového rozložení obyvatel (Zdroj: CIA, 2016)

Z výše uvedeného grafu je patrné, že věk dětí do 14 let je necelých 16 % (chlapci 3 528 821, dívky 3 326 405) dále věková skupina 65 a let více tvoří více než 16 % (2 375 904, ženy 4 719 728), skupina od 55 let do 64 let věku představuje 13,68 % (muži 2 587 898, ženy 3 458 016) a nejméně početnou skupinou obyvatel jsou mladiství od 15 do 24 let, asi 10,3 % (muži 2 334 454, ženy 2 218 718)(CIA, 2016).

Podle Evropské komise pro humanitární pomoc a civilní ochranu způsobil probíhající konflikt nedostatek zásob potravin, potíže s poskytováním zdravotní péče, nedostatek základních potřeb do domácnosti či poškození nebo zničení obydlí. V neposlední řadě došlo také psychickému traumatu obyvatel východní části země. Poskytování humanitární pomoci je tedy zásadní pro zlepšení stavu potravinové bezpečnosti a žádná

ze stran konfliktu by podle Mezinárodního humanitárního práva a principů neměla bránit plnění humanitární pomoci (EC, 2016).

Region Doněck

Doněcká oblast (nyní také samozvaná Doněcká lidová republika), s rozlohou 26 500 km^2, se nachází na jihovýchodní straně Ukrajiny, přičemž přímo sousedí s Ruskou federací. Oblast Doněcku je největším regionem Ukrajiny. V regionu se nachází mnoho průmyslových společností (strojírenský, zpracovatelský, hutnický, kovoobráběcí, chemický a petrochemický, potravinářský průmysl – např. produkce alkoholu) a je zde také významné zemědělství (cca 2 miliony hektarů zemědělské půdy)(Ministry of foreign affairs of Ukraine, 2012).

Region má velmi dobře rozvinutou infrastrukturu, zejména železniční síť, významný je také Mariupolský přístav a mezinárodní letiště Doněck. Jedná se o nejbohatším region Ukrajiny, nalézá se zde 12 % veškerých přírodních zdrojů země. Těží se zde mnoho nerostných surovin jako je např. černé uhlí (Doněcká uhelná pánev), olovo, dolomit, vápenec kaolin, rtuť, azbest, křída nebo stavební kámen. Úrodný půdní fond – černozem, poskytuje regionu velmi kvalitní podmínky pro pěstování plodin a obilovin, kterými jsou např. slunečnice, pšenice, zelenina, cukrová řepa a daří se rovněž živočišné produkci vepřového, hovězího a drůbežího masa a rybolovu (iRU, 2014).

Region	Hodnota průmyslové produkce (v mil. UAH)
Dněpropetrovsk	256 950,6
Doněck	165 762,9
Město Kyjev	116 177,5
Záporoží	112 758,2
Charkov	101 704,7
Poltava	98 474, 7
Kyjev	65 833,0

Tab. 4: Průmyslová produkce 7 nejvýznamnějších průmyslových oblastí , údaje platné za leden až říjen 2016 (Zdroj: vlastní zpracování dle dat State Statistics Service of Ukraine, 2016)

Národnostní složení Doněckého regionu již dlouhodobě způsobuje společenské i politické napětí v této oblasti. Podíl Ukrajinců v populaci regionu představuje pouze 56,9 %, následuje národnost Ruská se 38,2 % a v méně než 2 % zde žijí i ostatní národnosti jako jsou Řekové, Bělorusové či Tataři (iRU, 2014).

2.1.1 Index lidského rozvoje (HDI)

Index lidského rozvoje je vykazován na stupnici hodnot 0 až 1. Jak je z níže uvedené tabulky patrné, Ukrajina se nachází mezi 10 zeměmi s nejhorším skóre v Evropě, za rok 2016 zaujímá až poslední místo s hodnotou 66,9 (v %). Do budoucnosti tedy bude pro tuto zemi ještě výzvou dosáhnout vyššího výsledku HDI. Hodnotě indexu lidského

rozvoje Ukrajiny nepřispívá současná krize. Podle posledních zpráv, boje na Donbase stále pokračují. Životní úroveň byla hodnocena v roce 2015 jako nejhorší za celkovou dobu, ohodnocena 4 body na stupnici od 0 do 10, v rámci prováděných pozorování společností Gallup International. V roce 2015 se snížilo množství spokojených obyvatel s životním standardem na 17 %, oproti roku 2014, kdy spokojenost vyjádřilo 27 % obyvatel (Sputnik, 2016).

Bližší informace o hodnotě indexu lidského rozvoje v jednotlivých regionech Ukrajiny nejsou objektivně dohledatelné.

Graf 1: Srovnání indexu lidského rozvoje mezi lety 2009 – 2014 (zdroj: vlastní zpracování dle dat Knoema, 2016)

Statistics for Europe group (26 countries)

TOP 10 SCORES			BOTTOM 10 SCORES		
1	Norway	100,0	17	Slovakia	83,2
2	Switzerland	97,7	18	Poland	83,1
3	Denmark	96,5	19	Portugal	80,9
4	Netherlands	96,3	20	Hungary	80,5
=5	Germany	95,3	=21	Belarus	75,5
=5	Ireland	95,3	=21	Russia	75,5
=7	Sweden	93,8	23	Romania	74,7
=7	United Kingdom	93,8	24	Bulgaria	72,8
9	Belgium	90,9	25	Serbia	71,0
10	France	90,6	26	Ukraine	66,9

Tab. 3: Srovnání 10 zemí s nejlepším HDI a 10 zemí s nejhorším HDI (Zdroj: Global Food Security Index, 2016)

2.1.2 Index globální potravinové bezpečnosti (GFSI)

Ukrajina patří mezi nejchudší představitele v rámci hodnocení indikátoru potravinové bezpečnosti GFSI. V žebříčku hodnocení zemí podle HDP je země pod regionálním průměrem. Do výsledku tak nízkého hodnocení GFSI se promítá také vysoká míra korupce i politická nestabilita na Ukrajině. V roce 2015 dosáhla Ukrajina nejhoršího výsledku míry inflace na světě s hodnotou 49 % (oproti předchozímu roku, kdy byla míra inflace 24,9%), tento skokový nárůst byl způsoben masivním poklesem průmyslové produkce ve východních oblastech země a snížením investic, nárůstem spotřebitelských cen a prudkým zdražením energií pro domácnosti (MZV, 2016).

Statistics for Europe group (26 countries)

TOP 10 SCORES			BOTTOM 10 SCORES	
1	Ireland	84,3	17 Poland	72,4
2	Netherlands	82,6	18 Greece	71,5
=3	France	82,5	19 Hungary	69,3
=3	Germany	82,5	20 Slovakia	67,7
5	United Kingdom	81,9	21 Romania	65,5
6	Sweden	81,3	22 Belarus	63,1
7	Norway	81,0	23 Russia	62,3
8	Switzerland	80,9	24 Bulgaria	60,6
=9	Denmark	80,0	25 Serbia	59,4
=9	Portugal	80,0	26 Ukraine	55,2

Tab.2: Prvních 10 zemí s nejlepším skóre GFSI vs. 10 zemí s nejhorším GFSI (Zdroj: Global Food Security Index, 2016)

2.1.3 Nezaměstnanost

Míra nezaměstnanosti se v současné době mírně snížila ve druhém čtvrtletí roku 2016 z 10,3 % z předchozího období, na 9,3 %. Nejvyšší míry nezaměstnanosti bylo dosaženo ve čtvrtém čtvrtletí roku 2014, kdy se zvýšila až na 11 % (Trading economics, 2016).

Od roku 2010 měla křivka nezaměstnanosti klesající tendenci, která byla zastavena v roce 2013, kdy došlo ke zlomu v rámci politické krize v zemi, a křivka nabyla vzrůstající trend. Vrchol nezaměstnanosti byl zaznamenán na začátku roku 2014, kdy počet nezaměstnaných (ve věkové kategorii 15-70 let) dosáhl 1 847 600 obyvatel. Tento výrazný nárůst byl způsoben společenskými a politickými změnami probíhající krize.

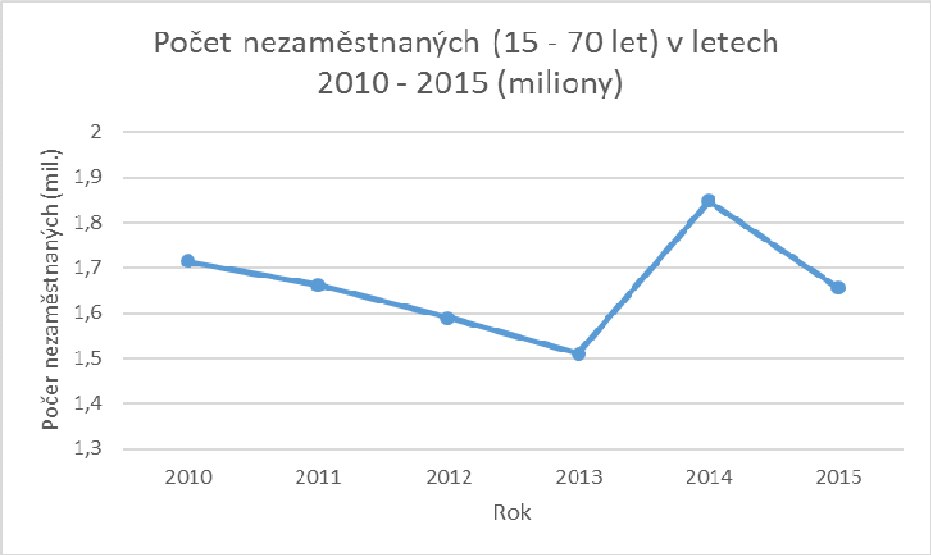

Gaf 2: Vývoj počtu nezaměstnaných (15-70 let) v letech 2010 – 2015 v milionech (Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ze State Statistics Service of Ukraine, 2016)

2.1.4 Obyvatelé žijící pod hranicí chudoby

Počet obyvatel žijící pod hranicí chudoby se výrazněji zvýšil v roce 2009, kdy došlo k nárůstu této skupiny obyvatel v důsledku tehdejší celosvětové hospodářské krize. Ekonomika Ukrajiny se potýkala s problémy, které se snažil vyřešit i Mezinárodní měnový fond půjčkami. Ukrajinská ekonomika ale nedosáhla své stability ani v dalších letech, mírné zlepšení bylo přerušeno v roce 2014, tehdy se projevili důsledky ukrajinské krize, míra chudoby tehdy představovala 3,3 % (pod 5 dolarů/den dle PPP 2005). Podíl chudých obyvatel, podle odhadů, vzrostl v roce 2015 kvůli poklesu reálných mezd o 13 %. Na zvýšení míry chudoby měl dopad také růst ceny energií u domácností, které musela vynakládat vyšší finanční prostředky. V roce 2016 došlo k mírné stabilizaci reálných mezd, a došlo rovněž k poklesu míry inflace (World Bank, 2016).

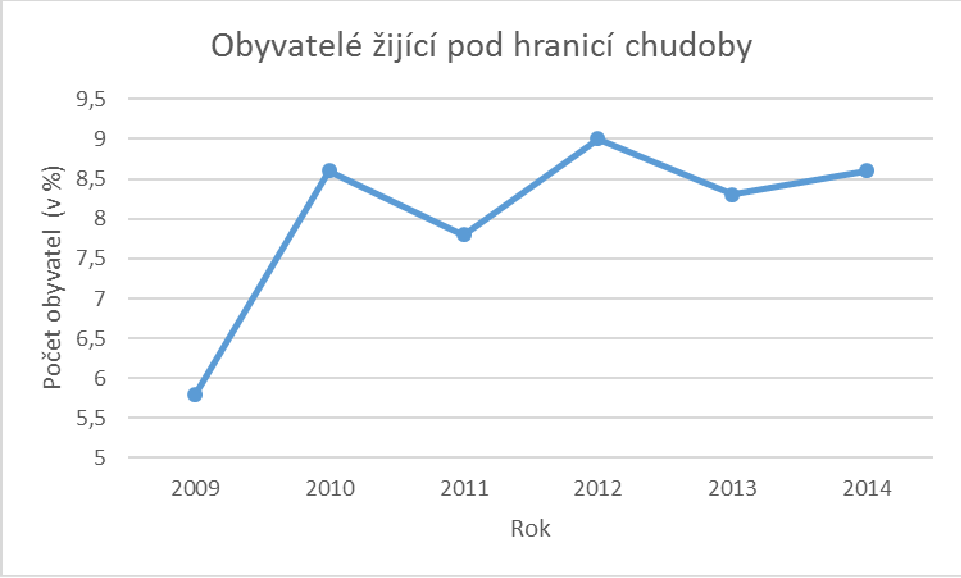

Graf 3: Vývoj obyvatel žijících pod hranicí chudoby (zdroj: vlastní zpracování dle dat Knoema, 2016)

2.1.5 Hrubý domácí důchod (GDI)

Relativně postupné zvyšování hrubého domácího důchodu bylo zastaveno v roce 2013, opět se zde promítl vliv celospolečenské krize, která ovlivnila i celou národní ekonomiku. V rámci válečného konfliktu ve východní části země, jenž je významná především svým průmyslem, došlo k omezení průmyslové produkce, čímž se vyhrotila situace na domácím trhu. Hodnota hrubého domácího produktu se se výrazně začala zvyšovat od roku 2005 (7,197) až do vrcholu v roce 2013 (8,199). O rok později se již hodnota snížila na 8,178 (UNDP, 2015).

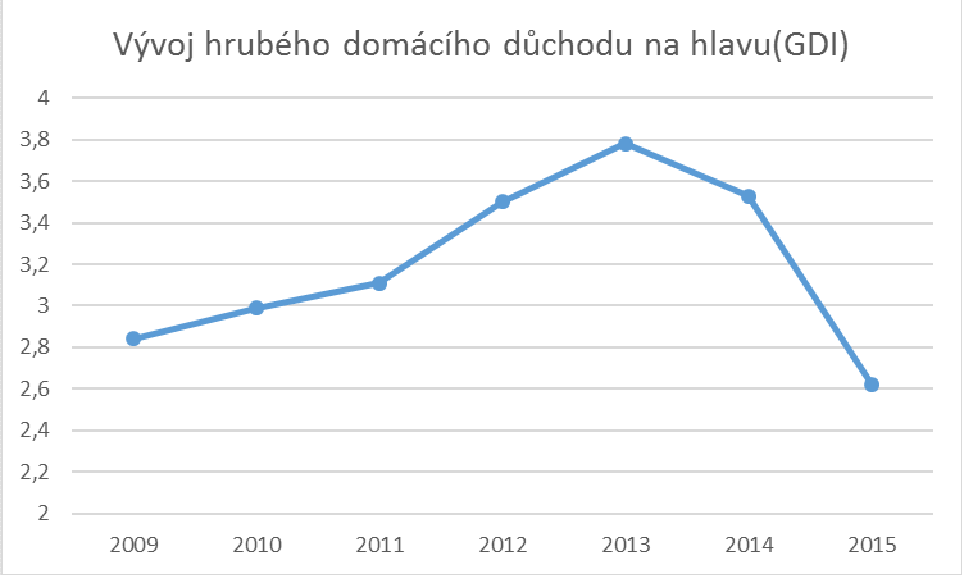

Graf 4: Vývoj hrubého domácího důchodu na hlavu (zdroj: vlastní zpracování dle dat World Bank, 2016)

2.1.6 HDP

Hrubý domácí produkt měl stále zvyšující se tendenci až do roku 2013, kdy došlo k prudkému propadu ukrajinské ekonomiky. Hodnota hrubého domácího produktu se

propadla z 181,3 až na hodnotu 90,6 miliard amerických dolarů. Tento náhlý pokles výkonu ekonomiky byl způsoben politickou nestabilitou v zemi a investiční nejistotou, rovněž měl na ekonomiku dopad válečný konflikt na východě země, zejména stagnace průmyslové výroby.

V rámci válečného konfliktu ve východní části země, jenž je významná především svým průmyslem, došlo k omezení průmyslové produkce, čímž se vyhrotila situace na domácím trhu. Ukrajinskou ekonomiku rovněž zasáhl pád cen surovin na světovém trhu v roce 2014. Určitá míra stabilizace nastala v první polovině roku 2016 (nárůst o 5 % v celkové produkci, o 5,5 % vzrostl domácí obchod a nárůst o 4 % zaznamenala doprava a skladování), oproti roku 2015, kdy byla tato hodnota o 16 % nižší (World Bank, 2016).

Mezinárodní měnový fond si stanovil za cíl stabilizovat ukrajinskou ekonomiku a zavázal se poskytnout finanční pomoc okolo 40 miliard US$, které by měli pokrýt období 2015-2018, rovněž se má začít pracovat na restrukturalizaci systému snižování státního dluhu (IMF, 2016). Pro stabilizaci ekonomiky je tedy nutné restrukturalizovat hospodářský systém, důležité je rovněž zaměřit se na snižování míry korupce, zejména v soudním systému.

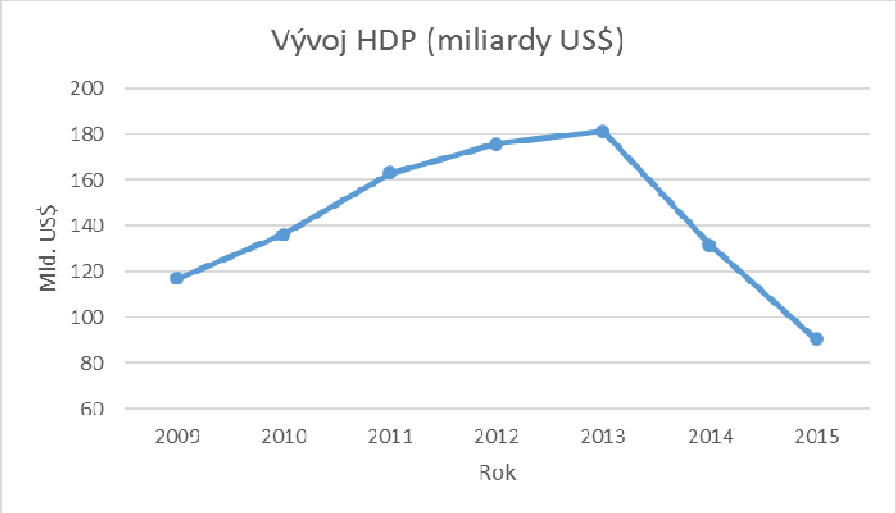

Graf 5: Vývoj HDP (zdroj: vlastní zpracování dle dat World Bank, 2016)

Na křivce vývoje míry HDP lze snadno rozpoznat klesající trend od roku 2013, kde se projevily změny v exportu a importu Ukrajiny. Hodnota exportu Ukrajiny začala výrazněji klesat od roku 2012, kdy představoval 86,5 mld. USD, o rok později již hodnota klesla na 81,7 mld. USD, následně se v roce 2014 snížila až na 65,4 mld. USD a v loňském roce byl již export pouze na 47,8 mld. USD (Businessinfo.cz, 2016). Dle odhadů ekonomů by v roce 2017 měl být růst HDP 2 % (World Bank, 2016).

2.1.7 Vnitřní migrace

Z dlouhodobého hlediska nadále pokračuje trend migrace mladých Ukrajinců z venkovských oblastí do měst, kteří hledají své uplatnění. Nejvyšší počet migrujících obyvatel směřuje právě do hlavního města Kyjevu. Příliv obyvatel se v posledních pár letech snížil, ale i přesto, je počet nových obyvatel města nejvyšší z ostatních regionů země. Pracovní migrace je cyklická (týden, měsíc) a poté se obyvatelé vracejí do místa svého trvalého bydliště. Podle Mezinárodní organizace pro migraci (IMO) dosáhl počet migrujících obyvatel mezi lety 2014-2015 mezi jednotlivými regiony 1,6 milionů osob (IOM, 2016).

Události v posledních třech letech (anexe Krymu) zapříčinili masivní pohyb osob z východních částí země do ostatních regionů Ukrajiny. Podle úřadu, který zajišťuje koordinaci sociálního zabezpečení vnitřně vysídlených osob (IPDs), se přesunulo v červenci roku 2016 1,029 milionů obyvatel z vládou nekontrolovaných oblastí (Doněck, Luhansk, Krym), v září roku 2016 již byl počet těchto osob více než 1,5 milionu (IOM, 2016).

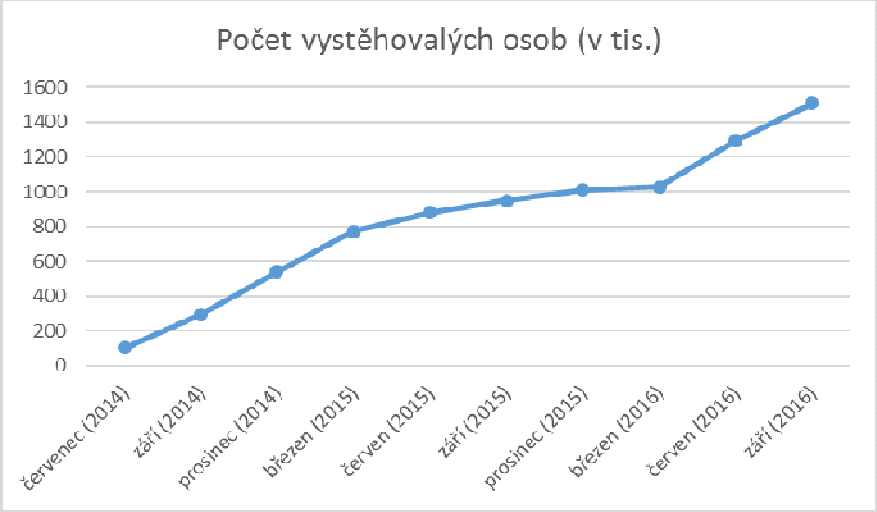

Graf 6: Počet vystěhovalých osob z vládou nekontrolovaných území (zdroj: vlastní zpracování z dat IOM, 2016).

2.2 Politická a humanitární krize

Celonárodní konflikt na Ukrajině způsobil této zemi ohrožení jejich potravinové bezpečnosti. Vzhledem k dlouhodobému charakteru ozbrojeného konfliktu v zemi, došlo k postižení životní úrovně mnoha milionů obyvatel Ukrajiny, zejména její východní části (vládou nekontrolované území).

Evropská unie, jako jeden z hlavních donorů humanitární pomoci, se snaží přispět ke stabilizaci potravinové a bezpečnostní krize v zemi ohrožených obyvatel tímto krizovým stavem (podle EU potřebuje pomoc přes 3 miliony občanů Ukrajiny). Lidé ve východní části země trpí nedostatkem potravin, léků a zdravotní péče, základních potřeb pro domácnost i čisté nezávadné vody. Evropská unie spolupracuje na stabilizaci potravinové bezpečnosti s dalšími humanitárními organizacemi, jako je Červený kříž, jednotlivé agendy OSN a další (ECHO, 2016).

2.2.1 Příčina krize

Za počátek spuštění celonárodní krize a ozbrojeného občanského konfliktu můžeme považovat podpis, tehdejšího ukrajinského prezidenta Viktora Janukovyče, asociační dohody s Evropskou unií v listopadu roku 2013. Asociační dohoda měla přiblížit spojení Ukrajiny s Evropou a evropskou unií. Bohužel tento politický akt způsobil nespočet protestů obyvatel východní části země. Po vypuknutí občanských nepokojů a protestů se ihned začala zapojovat Ruská federace s podporou povstaleckých hnutí v oblastech Donbasu – Doněck a Luhansk.

Evropská komise pro poskytování rozvojové pomoci a civilní ochrany (ECHO) se angažovala již od začátku roku 2014, kdy poskytla finanční pomoc 66,1 milionů Euro, čímž měla být zajištěna humanitární pomoc ohroženým obyvatelům ve vládou nekontrolovaných území (ECHO, 2016).

2.2.2 Aktivita Severoatlantické aliance (NATO) během konfliktu

Severoatlantická aliance započala svá jednání o spolupráci s Ukrajinou již od roku 1991, kdy se jako nezávislá země připojila k Severoatlantické radě pro spolupráci a rovněž v roce 1994 se zapojila do programu Partnerství pro mír. Oproti tomu Ruská federace není členem NATO, spíše se má jednat o rovnocenné partnerství a spolupráci. NATO se od počátku konfliktu snažilo podporovat ukrajinskou státní suverenitu a územní integritu. Po násilné a nelegitimní anexi krymského poloostrova Ruskem a po ruské podpoře separatistů, došlo ze strany NATO k jasnému rozhodnutí o přístupu k Rusku (NATO, 2016).

Dne 1. 4. 2014 se setkali zahraniční ministři Severoatlantické aliance s ukrajinský prezidentem Janukovyčem, a vyjádřili tak jasný a odsuzující postoj k ilegální intervenci Ruska a narušení suverenity. Byla také dohodnuta pomoc ze strany NATO a posílení bezpečnosti Ukrajiny. Současně byla tímto setkáním také oficiálně ukončena spolupráce s Ruskem. Důvodem bylo agresivní jednání vůči území Ukrajiny a odmítnutí stáhnutí

svých vojsk a aktivity z této země. Na summitu NATO v září 2014 ve Wallesu bylo podepsáno s novým ukrajinským prezidentem Petrem Porošenkem prohlášení o odsouzení jednání a snahu Ruské federace o destabilizaci Ukrajiny (NATO, 2016).

Severoatlantická aliance se snažila během celého konfliktu podporovat vyřešení konfliktu pomocí diplomatických dialogů.

Mírová dohoda 5. 9. 2014 v Minsku byla první dohodou, která měla zajistit ukončení válečného stavu v zemi. Sešli se zde zástupci Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE), Ruské federace, Ukrajiny, Doněcké a Luhanské lidové republiky. Ačkoliv se všechny zúčastněné strany podepsali k dodržování dohody a plnění aktivit směřujících k dodržování mírového stavu a zastavení bojů, docházelo stále k porušování ujednaného míru. Došlo tedy v Minsku k druhému mírovému setkání v únoru roku 2015, kde byl znovu zdůrazněn význam odstupu ozbrojených sil Ruska z území Ukrajiny a ukončení finanční či politické podpory ruských separatistů (NATO, 2016).

Na základě probíhající občanské krize v zemi NATO rovněž posílilo svou pozici v Kyjevě v oblasti poradenství a poskytování podpůrných programů na obnovu bezpečnostní situace. Podpora Ukrajiny probíhá v oblastech mírových jednání a diplomacie, vojenské spolupráce a vyzbrojování, civilního nouzového plánování, vědy a životního prostředí. Ukrajina urovnání konfliktu spolupracuje s mírovými jednotkami NATO.

NÁVRHOVÁ ČÁST

V rámci rozboru analytické části tedy je zřejmé, že Ukrajina prošla a stále prochází mnoha hlubokými změnami, jak politické situace, tak národnostní krize. Tyto změny nezasáhly pouze obyvatele východní části země, která upřednostňuje odtržení od legitimního území Ukrajiny, ale i ostatní populaci Ukrajiny.

Jediný podpis tehdejšího prezidenta dokumentu o bližší spolupráci Ukrajiny se zbytkem Evropy rozpoutal dalekosáhlé společenské, nakonec i geopolitické změny, bohužel i s dopadem na lidské životy.

Podle posledních údajů ze srpna roku 2016 oddělení Humanitární pomoci a civilní ochrany Evropské komise (ECHO), potřebuje akutní humanitární pomoc okolo 3,1 milionů obyvatel Ukrajiny, přičemž již bylo zraněno více než 22 tisíc osob a zahynulo více než 9, 5 tisíce Ukrajinců (ECHO, 2016). Jedná se tedy o jeden z nejnásilnějších konfliktů během posledních několika let. Ruská federace soustředěným úsilím rozpoutala válečný stav prostřednictvím své propagandy a podporou Ukrajinců ruské národnosti ve východních regionech a na Krymském poloostrově.

EU již poskytla od počátku krize až do září 2016 celkovou finanční podporu ve výši 279 milionů eur (použita zejména na podporu obnovy v prvních fázích krize), pro samotnou humanitární pomoc bylo využito přes 66 milionů eur. Přestože se Evropská unie snažila o zajištění humanitární pomoci postiženým obyvatelů Ukrajiny, stále je situace na východě země nekontrolovatelná a humanitární pracovníci se velmi obtížně dostávají k ohroženým lidem (ECHO, 2016). Ačkoliv se v poskytování humanitární pomoci angažovali i jiné mezinárodní vládní i nevládní humanitární organizace, nejrozsáhlejší pomoc zajistila právě Evropská unie a OSN.

Od jara 2014 se museli přemístit sta tisíce obyvatel východních oblastí Ukrajiny z důvodu náhlé změny bezpečnostní situace. Odhaduje se, že tento násilný konflikt ovlivnil a měl přímý dopad na více než 5 milionů obyvatel, zejména a se jedná o oblasti tzv. kontaktní linie, tedy hranice mezi stále vládou kontrolovaným územím a

ukrajinskou vládou nekontrolovatelnými částmi ruských separatistů, regionu Doněck, Luhansk a Krym. ECHO hraje na Ukrajině klíčovou roli v rámci zajišťování humanitární a materiální pomoci již od února roku 2014. Humanitární pomoc je zajišťována v souladu s mezinárodními principy neutrality, lidskosti, nestrannosti a nezávislosti (ECHO, 2016).

Všechny organizace a složky zajišťující humanitární pomoc by se měli zaměřit na primární péči o zraněné příslušníky armády i civilisty, dále také o rodiny s dětmi a starší obyvatele či zdravotně a psychicky postižené osoby. Nejvyšší míru ochrany si bezesporu zaslouží děti, které by v rámci žádného konfliktu neměli být ohroženy.

Míra kvality zajištění humanitární pomoci nesporně závisí na způsobu dopravy a transportu. Pro distribuci humanitární pomoci je zásadním úkolem určit dané rizikové oblasti a způsoby přístupu (pozemní, vzdušný, vodní), kam bude pomoc směřována. Koordinace distribuce humanitární pomoci by měla probíhat mezi vládou, dopravními společnostmi a soukromou sférou (Korecki a kol., 2015).

Současná situace je v zemi stále napjatá a ozbrojený konflikt podle posledních zpráv ještě neskončil. Pro nastolení stabilizace situace je zcela nutné uzavření míru obou stran konfliktu a nekompromisní bezodkladné odzbrojení. V této chvíli je velmi naléhavé zajistit bezpečnost a ochranu především nejslabších skupin obyvatelstva, jako jsou děti, ženy, staří a nemocní lidé.

Při stabilizaci situace a potlačení konfliktu by se mělo dbát nejen na co nejrychlejší a nejbezpečnější řešení, ale také na zvážení a akceptování požadavků obyvatel z východních oblastí, které požadují připojení k Ruské federaci. Pro předejití dalšímu násilí a obětím, by bylo vhodným řešením pro Ukrajinu raději tyto okupované území přenechat ruské straně. Ačkoliv je z geopolitického hlediska pochopitelný zájem Ukrajiny právě o tato území (významné průmyslové oblasti), v zájmu stabilizace bezpečnostní a politické situace je zcela zásadní učinit příslušné kroky k uzavření mírového stavu.

Po zajištění bezpečnosti obyvatel a poskytnutí základní zdravotnické péče a humanitární pomoci, by se mělo také začít pracovat na obnově zničených institucí a budov. Vzhledem k tomu, že během krize, z důvodu zaminování, zcela zkolabovala průmyslová produkce, je nyní důležité znovu tuto produkci obnovit. Jakmile dojde k opravě průmyslových továren, budou se moci také vrátit lidé do práce. Při zvýšení zaměstnanosti se obnoví finanční jistota obyvatel a zvýší se jejich kupní síla a nastartuje se tak znovu ekonomika.

V rámci rozvoje regionu po vyřešení krize, by se kromě obnovy budov a zvýšení zaměstnanosti měl dbát důraz i na infrastrukturu, která je pro rozvoj daných regionů zcela rozhodující.

Ekonomika Ukrajiny by se v budoucnosti měla zaměřit i na ostatní sektory a nezaměřovat se pouze na hutnictví, těžké strojírenství a produkci zbraní, jež byly v minulosti určeny zejména pro export do Ruské federace (Tramba, 2016).

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce je analýza stavu poskytnutí humanitární pomoci během současné krize na Ukrajině a porovnat stav životní úrovně obyvatel před krizí a nyní. Zajištění humanitární pomoci a její úspěšné distribuce je zcela zásadní pro pozitivní vývoj daného krizového stavu. Pojem potravinové bezpečnosti je s tématem humanitární pomoci velmi úzce spjatý.

Celá humanitární krize v zemi vznikla na základě rozpoutání válečného konfliktu ze strany Ruské federace, která silně podporovala ruské separatisty ve východních regionech a na Krymu. Konflikt měl a stále má hluboký dopad na civilní obyvatelstvo, které se ocitlo dokonce v ohrožení života.

V rámci první části, která představuje literární rešerši, je věnována pozornost objasněním základních pojmů souvisejících s daným tématem bakalářské práce. Vysvětleny jsou pojmy, jako je potravinová bezpečnost a její složky a faktory, index globální potravinové bezpečnosti, dále také životní úroveň a index lidského rozvoje, současně je zde uvedena definice a dělení humanitární krize a humanitární pomoci.

V analytické části je představena analýza současného stavu probíhající krize na Ukrajině, zhodnocení stavu pomocí několika ekonomických indikátorů jako míra a vývoj HDP, počet nezaměstnaných, dále počet obyvatel žijících pod hranicí chudoby, míra vnitřní migrace v rámci krize. Rovněž je zde zhodnocena míra poskytnuté humanitární pomoci humanitárních složek mezinárodních organizací, zejména NATO a EU.

Z provedené analýzy situace vyplývá, že ačkoliv se mnoho mezinárodních poskytovatelů humanitární pomoci snaží současný stav zlepšit, na počátku krize došlo k velkým ztrátám na lidských životech a mnoha zraněným, kterým se dalo předejít. V současné době se situace začíná velmi pomalu stabilizovat, např. NATO nyní pomáhá s odminováním krizových oblastí, rovněž ekonomové nepředpovídají již další propad ukrajinské ekonomiky.

Návrhová část vyjadřuje možnosti zlepšení humanitární krize a národního konfliktu. Jednoznačným řešením situace by bylo okamžité uzavření mírové dohody obou stran a nastolení tak stabilizace bezpečnostní situace, která je velmi kritická. Ruským separatistům by se měla zajistit možnost připojení k Ruské federaci, dle jejich požadavků, aby se tak mohly ukončit krvavé boje na obou stranách a začít s celkovou obnovou všech oblastí.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Literární zdroje:

1. BABU, Suresh and S.N.GAJANAN, SANYAL, Prabuddha. Food Security, Poverty and Nutrition Policy Analysis: Statistical Methods and Applications. Burlington: Elsevier Science, 2014. ISBN 012-40-5909-0.
2. BAŠTECKÁ, Bohumila. Terénní krizová práce: Psychosociální intervenční týmy. Praha: Grada. 2005. ISBN 80-247-0708-X.
3. GROFOVÁ, Zuzana. Nutriční podpora – praktický rádce pro sestry. Praha: Grada, 2007. ISBN 802-47-186-85.
4. JENÍČEK, Vladimír a Jaroslav FOLTÝN. Globální problémy světa: v ekonomických souvislostech. Vydání první. Praha: C.H. Beck, Beckovy ekonomické učebnice, 2010. ISBN 978-80-7400-326-4.
5. JUREČKA, Václav a kol. Makroekonomie, 2. aktualizované vydání. Praha: Grada. 2013. ISBN 802-47-438-68.
6. KORECKI, Zbyšek, Monika CABICÁROVÁ, Petr ROŽŇÁK a Samuel Antwi DARKWAH. Distribuce humanitární pomoci a udržitelnost subjektů subjektů v humanitární operaci. Ostrava: Key Publishing, 2015. ISBN 978-80-7418-244-0.
7. MAIER, Karel. Udržitelný rozvoj území. Praha: Grada. 2012. ISBN 978-80-247-4198-7.
8. RAYFUSE, Rosemary and Nicole WEISFELT. The Challnnge of Food Security International Policy and Regulatory Frameworks. Ausg. Cheltenham, UK: Edward Elgar, 2012. ISBN 085-79-3938-6.
9. Schéma faktorů ovlivňujících potravinovou bezpečnost [obrázek]. In: Food Security Information Action. Practical Guides. In: FAO. Food Security Programme [online]. Rome, 2008 [cit. 2016-09-28]. Dostupné z: http://www.fao.org/docrep/013/al936e/al936e00.pdf

10. SVAČINA, Štěpán. Klinická dietologie. Praha: Grada. 2008. ISBN 978-80-247-2256-6.
11. ŠUBRT, Jiří a kol. Soudobá sociologie III. Diagnózy soudobých společností. V Praze: Karolinum. 2008. ISBN 802-46-1486-3.

Internetové zdroje:

1. An Introduction to the Basic Concepts of Food Security.FAO. [online]. 2008 [Cit. 2016-10-10]. Dostupné z: http://www.fao.org/docrep/013/al936e/al936e00.pdf
2. Donets´k region. Ministry of foreign affairs of Ukraine [online]. 2012 [Cit. 2016-10-30]. Dostupné z: http://mfa.gov.ua/en/about-ukraine/info/regions/25-doneck
3. Doněcká oblast: Doněck. Informační a podnikatelský systém i-RU.CZ. [online]. 2014 [Cit. 2016-10-30]. Dostupné z: http://www.irucz.ru/cz/info/118003002000/donecka-oblast-doneck/oblast/
4. ECHO. Humanitarian aid and civil protection. Humanitarian Aid.European Commission [online]. 2016. [Cit. 2016-10-30]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/echo/what/humanitarian-aid_en
5. ECHO. Humanitarian Aid and Civil Protection. Ukraine Factsheet. European Commission [online]. 2016 [Cit. 2016-11-25]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/echo/files/aid/countries/factsheets/ukraine_en.pdf
6. FAO. Food Security: Food Security Statistics. [online]. 2016. [Cit. 2016-10-26]. Dostupné z: http://www.fao.org/economic/ess/ess-fs/en/
7. FAO. The State of food insecurity in the world: Meeting the 2015 international hunger targets: taking stock of uneven progress [online]. 2015. [Cit. 2016-10-18]. Dostupné z: http://www.fao.org/3/a4ef2d16-70a7-460a-a9ac-2a65a533269a/i4646e.pdf
8. Frequently Asked Questions. Hunger. World Food Programme [online]. 2016 [cit. 2016-10-28]. Dostupné z: http://www.wfp.org/hunger/faqs
9. Global Food Security Index: Key findings and methodology report: The annual measure of the state of global food security [online]. 2016 [Cit. 2016-10-12]. Dostupné z: http://foodsecurityindex.eiu.com/

10. Household food security and community nutrition. FAO. 2010 [online]. 2010. Dostupné z: http://www.fao.org/ag/agn/nutrition/household_en.stm
11. Human Development Report 2015. United National Development Programme [online]. 2015 [cit. 2016-11-30]. Dostupné z: http://hdr.undp.org/sites/all/themes/hdr_theme/country-notes/UKR.pdf
12. IMF Support for Ukraine. International Monetary Fund. [online]. 2016 [Cit. 2016-11-05]. Dostupné z: http://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2015/eng/spotlight-ukraine.htm
13. International Organization for Migration. Mission in Ukraine. Migration in Ukraine: Facts and figures. [online]. 2016 [Cit. 2016-11-25]. Dostupné z: http://www.iom.org.ua/sites/default/files/ff_eng_10_10_press.pdf
14. KOŽÍŠEK,František a Petr PUMANN. Infekční onemocnění z pitné vody. Státní zdravotní ústav [online]. 2008, [cit. 2016-11-30]. Dostupné z: http://www.szu.cz/tema/prevence/infekcni-onemocneni-z-pitne-vody
15. Malnutrition in Afghanistan – Scale, Scope, Causes and Potential Response. The World Bank [online]. 2010 [Cit. 2016-11-05]. Dostupné z: https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/2518/578720PUB0Maln11public10BOX353782B0.pdf?sequence=1&isAllowed=y
16. Ukrajina: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled. Ministerstvo zahraničních věcí [online]. 2016 [cit. 2016-11-20]. Dostupné z: http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/ukrajina-zakladni-charakteristika-teritoria-19093.html
17. Relations with Ukraine. North Atlantic Treaty Organization [online]. 2016 [Cit. 2016-10-30]. Dostupné z: http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_37750.htm?selectedLocale=en
18. Schéma faktorů ovlivňujících potravinovou bezpečnost [obrázek]. In: An Introdution to the Basic Concepts od Food Security. In: Food Security Information Action: Practical Guides. FAO: Food Security Programme [online].

Rome, 2008 [cit. 2016-09-28] Dostupné z: http://www.fao.org/docrep/013/al936e/al936e00.pdf

19. Suistanable development goals: Goal 2: End hunger, achieve food security and improve nutrition and promote suistanable agriculture. United Nations. [online]. 2016 [Cit. 2016-10-19]. Dostupné z: http://www.un.org/sustainabledevelopment/hunger/
20. STEPANOV, Anatolii. Gallup: životní úroveň na Ukrajině je nejhorší za dobu pozorování. Sputnik [online]. 2016, [cit. 2016-11-26]. Dostupné z: https://cz.sputniknews.com/svet/201601052079380-ukrajina-nejhorsi-zivotni-uroven/
21. Trade Reforms and food security. FAO. [online]. 2003. [Cit. 2016-10-10] Dostupné z: ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/005/y4671e/y4671e00.pdf
22. TRAMBA, David. 25 let od rozpadu SSSR: Ukrajina je zemí promarněných příležitostí. Makroekonomika. Dotyk. [online] 2016, [cit. 2016-12-10]. Dostupné z: http://www.dotyk.cz/byznys/25-let-od-rozpadu-sssr-ukrajina-je-zemi-promarnenych-prilezitosti-20160819.html
23. United Nations. The Millenium Development Goals Report 2015 [online]. 2015. [Cit. 2016-10-19]. Dostupné z: http://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20(July%201).pdf
24. United Nations Development Programme. Human Development Report 2015 [online]. 2015. [Cit. 2016-10-30]. Dostupné z: http://hdr.undp.org/sites/default/files/2015_human_development_report_1.pdf
25. Ukraine Unemployment Rate. Trading Economics [online]. 2016. [cit. 2016-11-30]. Dostupné z: http://www.tradingeconomics.com/ukraine/unemployment-rate
26. Ukrajina: Zahraniční obchod a investice. Businessinfo.cz [online]. 2016 [cit. 2016-12-01]. Dostupné z: http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/ukrajina-zahranicni-obchod-a-investice-19094.html

27. What is regional development? Regional development policy. OECD [online]. 2016 [Cit. 2016-11-05]. Dostupné z: http://www.oecd.org/gov/regional-policy/regionaldevelopment.htm

28. World Development Report: Jobs and living standards. World Bank. [online]. 2013. [Cit. 2016-10-30]. Dostupné z: http://siteresources.worldbank.org/EXTNWDR2013/Resources/8258024-1320950747192/8260293-1322665883147/Chapter-2.pdf

29. Ukraine Economic Update – September 2016. The World Bank [online]. 2016 [cit. 2016-11-23]. Dostupné z: http://www.worldbank.org/en/country/ukraine/publication/ukraine-economic-update-fall-2016

30. Základní přehled humanitární pomoci. MZV [online]. 2010 [Cit. 2016-11-05]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/humanitarni_pomoc/prirucka_WFP_pro_nevladni_organizace/zakladni_prehled_humanitarni_pomoci.html

SEZNAMY

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Schéma faktorů ovlivňujících potravinovou bezpečnost (zdroj: FAO, 2008)

Obrázek 2: Mapa Ukrajiny a její okupovaných území (zdroj: The Economist, 2015)

Obrázek 3: Pyramida věkového rozložení obyvatel (zdroj: CIA, 2016)

Obrázek 4: Doněcký region a další okupovaná území (zdroj: lidovky.cz, 2015)

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Hlavní rozdíly mezi marantickým a kwashirkovým typem podvýživy (Zdroj: vlastní interpretace dle Svačina, 2008)

Tabulka 2: Druhy onemocnění způsobené kontaminací vody (Zdroj: vlastní interpretace dle Kožíšek, Pumann, 2008)

Tabulka 3: Rozdělení zajišťování humanitární pomoci (Zdroj: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2010)

Tabulka 4: Společné ekologické indikátory (Zdroj: vlastní interpretace dle Jeníček, Foltýn, 2010)

Tabulka 5: Průmyslová produkce 7 nejvýznamnějších průmyslových oblastí, údaje platné za leden až říjen 2016 (Zdroj: vlastní zpracování dle dat State Statistics Service of Ukraine, 2016)

Tabulka 6: Index lidského rozvoje a jeho složky (Zdroj: Human Development Report 2015, 2015)

Tabulka 7: Srovnání 10 zemí s nejlepším HDI a 10 zemí s nejhorším HDI (Zdroj: Global Food Security Index, 2016)

Tabulka 8: Prvních 10 zemí s nejlepším skóre GFSI vs. 10 zemí s nejhorším GFSI (Zdroj: Global Food Security Index, 2016)

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Srovnání indexu lidského rozvoje mezi lety 2009-2014 (Zdroj: vlastní zpracování dle dat Knoema, 2016)

Gaf 2: Vývoj počtu nezaměstnaných (15-70 let) v letech 2010 – 2015 v milionech (Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ze State Statistics Service of Ukraine, 2016)

Graf 3: Vývoj obyvatel žijících pod hranicí chudoby (Zdroj: vlastní zpracování dle dat Knoema, 2016)

Graf 4: Vývoj hrubého domácího důchodu na hlavu (Zdroj: vlastní zpracování dle dat World Bank, 2016)

Graf 5: Vývoj HDP (Zdroj: vlastní zpracování dle dat World Bank, 2016)

Graf 6: Počet vystěhovalých osob z vládou nekontrolovaných území (Zdroj: vlastní zpracování z dat IOM, 2016).

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

BMI Index tělesné hmotnosti (Body Mass Index)

CIA Ústřední zpravodajská služba (Central Intelligence Agency)

EU Evropská unie (European Union)

ECHO Evropská komise pro humanitární pomoc a civilní ochranu (European Commission Humanitarian Aid and Civil Protection)

FAO Organizace pro výživu a zemědělství (Food and Agriculture Organization)

GFSI Index globální potravinové bezpečnosti (Global Food Security Index)

GDI Hrubý národní důchod (Gross Domestic Income)

HDI Index lidského rozvoje (Human Development Index)

HDP Hrubý domácí produkt

IFAD Mezinárodní fond pro zemědělský rozvoj (International Found Agriculture development)

IFRC Mezinárodní federace Červeného kříže a Červeného půlměsíce (The International Federation of Red Cross and Red Crescent societies)

IOM Světová organizace pro migraci (International Organization of Migration)

IDPs Vnitřně vysídlené osoby (Internally displaced persons)

MZV Ministerstvo zahraničních věcí

NATO Severoatlantická aliance (North Atlantic Treaty Organization)

OSN (UN) Organizace spojených národů

OBSE Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě

OECD Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organization for Economic Cooperation and Development)

UNHCR Úřad Vysokého komisaře pro uprchlíky (UN Relief and Rehabilitaiton Organization)

UNDP Rozvojový program OSN (United Nations Development Programme)

UNICEF Dětský fond OSN (The United Nations Children Found)

WHO Světová zdravotnická organizace (World Health Oranization)

WFS Světový potravinový program (World Food Programme)

PŘÍLOHY

SEZNAM PŘÍLOH:

Příloha 1: Doněcký region a další okupované regiony (Zdroj: lidovky.cz, 2014)

Příloha 2: Mapa Ukrajiny a její okupovaná území. (Zdroj: The Economist, 2015)

Příloha 1: Doněcký region a další okupované regiony (lidovky.cz, 2014)

Příloha 2: Mapa Ukrajiny a její okupovaná území. (zdroj: The Economist, 2015)